

Com deia un savi d'una tribu índia de Mèxic:
*Quan tinguis dos camins concentra't
 i segueix després, tranquil, aquell on tens el cor...*

MOTIUS I FONAMENTS

1. LA NOSTRA IDENTITAT

Qui som?

Som ciutadans/es de les comarques del Garraf, el Baix Penedès, l'Alt Penedès i l'Anoia, voluntaris i independents políticament, que compartim una voluntat i uns plantejaments bàsics adreçats aconseguir per a aquestes quatre comarques la creació d'una Vegueria Penedès, o regió, (art.2 del projecte d'Estatut) en el context de les altres vegueries que la Generalitat de Catalunya té previstes per a organitzar el país.

Estem oberts a noves incorporacions de persones també voluntàries i que estiguin d'acord amb els objectius de la Plataforma.

La Plataforma per una Vegueria Pròpia és una entitat sense ànim de lucre, domiciliada a Vilafranca del Penedès, inscrita amb el núm. 30778/B (data 12.07.2005) a la Secció 1ª del Registre d'Associacions del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

Esquema actual de la divisió territorial de Catalunya

Municipi, Comarca, Diputació-Província = Vegueria?

Una Vegueria, si aquesta figura institucional s'incorporava en l'articulat del nou Estatut, seria una zona equivalent a les actuals províncies, o diputacions, a través de la qual i per mitjà d'una llei que encara ha de sortir, governaria el territori d'una manera descentralitzada respecte a la Generalitat.

Àmbits Funcionals Territorials (AFT) La planificació dels serveis i infraestructures a tot Catalunya té com a referent territorial unes zones determinades pel Parlament de Catalunya a partir de les quals es distribueixen els serveis bàsics per a la població: Hospitals, Policia, bombers, etc... Les vegueries coincidirien, lògicament, amb aquestes regions. En aquests moments hi ha set àrees ja determinades, que moltes veus –interessades o no- fan coincidir amb les futures i encara no resoltes vegueries.

A les mocions dels municipis i Consells Comarcals que han donat el primer suport a la Vegueria s'hi ha afegit un altre acord del Ple corresponent, per demanar que el territori que comprèn les comarques del Garraf, el Baix Penedès, l'Alt Penedès i la part de l'Anoia que s'hi vulgui adherir, sigui un AFT per tal que la futura instauració de la nova vegueria, si s'escau, recolzi en un territori ja definit prèviament.

Què volem?

De primer, exercir el dret i el deure d'expressar-nos lliurement i d'actuar en favor dels nostres conciutadans; cosa que feliçment podem dur a terme; i que duri...

Volem aconseguir per al nostre territori, organitzat en Vegueria (comarques del Garraf, el Baix, l'Alt Penedès i els municipis que ho desitgin del nostre entorn: Anoia etc.), la millora de la cohesió social, la conservació i l'augment dels recursos i del patrimoni cultural, econòmic i ecològic; l'equilibri territorial i la participació dels ciutadans en la gestió democràtica de la Vegueria.

Volem recuperar un nom que defineix un àmbit territorial i que incorpora una identitat i una "marca", el Penedès, junt amb el reconeixement i la protecció del nostre espai agrari.

5 Raons d'urgència

Entre els motius que ens han empès a tirar endavant aquesta iniciativa destaquem els següents:

1. La imminència de la divisió territorial de Catalunya en vegueries o regions. Aquesta mesura representarà un canvi important per a la majoria de comarques catalanes, però serà positiu o negatiu segons quines siguin llurs aspiracions, situació i necessitats.
2. La constatació que al Penedès se'ns considera inicialment com una zona a repartir entre les projectades vegueries que ens envolten: per ser *zona de pas* - diuen- i per la falsa raó de les *necessitats*, traduïdes en apetències, imposades per part dels poders centrals sobre la ciutadania real.
3. El perill en què es trobarien les opcions de futur de l'economia vitivinícola, de l'atractiu turístic i d'un espai preservat on experimentar creixements de tipus qualitatiu i sostenibles ja que som un territori que es proposa sacrificar.
4. El risc que es produeixi l'esquarterament definitiu – iniciat l'any 1835 amb la divisió provincial- d'un ecoparatge singular, amb identitat pròpia, amb especificitats naturals i amb drets històrics inqüestionables.
5. Perquè aquest conjunt de circumstàncies, fan mal i fereixen els sentiments de la majoria de persones que estimem el territori. Nosaltres volem gaudir del present – que ja hi és i que només cal empènyer endavant - i consolidar un futur engrescador, respectuós amb el que som i solidari amb els que ens envolten i amb els que vindran.

Què s'hi guanyaria amb la VEGUERIA PENEDÈS? ¹

- Pes polític i capacitat de decisió, dins el marc d'una organització democràtica de Catalunya que permeti l'exercici de la subsidiarietat. (Tot allò que pot fer l'organisme inferior no ho ha de fer el superior). Això vol dir capacitat per

¹ Vegi's, com idea global de benestar i autonomia de gestió, la Ponència adjunta n. 9: *Benestar i sostenibilitat*, de Cristóbal Treviño

determinar moltes polítiques des del punt de vista dels interessos específics del nostre territori: activitats vitivinícoles o alternatives agràries; activitats turístiques i complementàries que respectin el marc ambiental del territori; etc. etc.

- Apropament del poder al ciutadà en aplicació del principi de subsidiarietat, expressat per fets com ara la implantació del serveis territorials de la Generalitat en un indret més proper: Justícia, Ensenyament, Agricultura, Carreteres, Medi Ambient, Sanitat...
- Millora en pes econòmic, per la implantació de grans equipaments públics. Si més no, els propis d'un Àmbit Funcional Territorial (AFT) tal com preveu el Pla Territorial General de Catalunya (PTGC): teatre, palau de Congressos, recintes firals, centrals de mercaderies, dependències universitàries, centres de capacitació, instituts de recerca, etc. I increment de llocs de treball qualificats.
- Avançar en la participació democràtica del coneixement i la ciència i en la promoció exterior del territori.

Per un major benestar

Aquest projecte de nova organització del país és una ocasió per plantejar-nos de nou, partint del nostre àmbit penedesenc, les finalitats últimes de tot desenvolupament humà i democràtic i és el motiu de les accions i de la mobilització popular que hem dut a terme. Ho resumim en aquests punts:

- Volem una societat lliure on hi hagi un compromís perquè la llibertat de cadascú només sigui restringida en la mesura que pugui comprometre la llibertat dels altres. En aquest sentit, ha d'estar dins un context de democràcia econòmica, de la màxima eficàcia possible. La democràcia esdevé real quan és participativa, responsabilitzadora i distribueix més equitativament els seus bons resultats.
- Proposem un model que aposti compaginar llibertat amb solidaritat dins un esquema polític que faciliti una millor participació i responsabilització a través de la descentralització en la presa de decisions.
- Assumim com a lema últim el concepte de "**felicitat**". Malgrat el tipus d'ambigüïtat i de contradiccions que comporta quan és plantejada en termes socials, hi ha estudis que demostren l'augment significatiu del benestar personal com a conseqüència d'un major nivell d'autogovern, de federalisme i de democràcia directa. La gent és més feliç quan pot participar en la política a través d'un govern a escala pròxima i comprensible; quan aquest govern amplia l'àmbit individualista en què ens reclou el sistema i ens encamina a tenir més relacions humanes i, per tant polítiques, que menen a compartir preocupacions i il·lusions comunes i a establir renovades pautes de justícia distributiva.

Aquestes finalitats podran coincidir poc o molt o gens amb el discurs que solem sentir i veiem desenvolupar-se per part dels agents polítics de casa nostra. Ben mirat, d'aquí plora la criatura... Assumim que les nostres són finalitats utòpiques però donem al terme "utopia" el significat d'idea o projecte que no té lloc o espai –*topos*- on situar-se, perquè mira vers un futur irrealitzable, ara, però orientador de l'esforç present. Perquè a nosaltres

ens sembla que hi prou signes favorables de futur que justifiquen l'esforç que hi estem posant.

2. RAONS I FONAMENT TERRITORIAL

Però, què era (i serà) una vegueria? ²

Una **vegueria** (antigament *vegueri*), era el territori sobre el qual tenia potestat un **veguer** o *vicari*, equivalent a substitut, lloctinent, o representant de l'autoritat del comte o del monarca. Els veguers tenien jurisdicció governativa, judicial i administrativa. A mesura que el poder reial s'anà imposant a les jurisdiccions feudals, les vegueries s'estengueren pertot el Principat i acabaren instaurant-se com a demarcació bàsica de la seva administració territorial. El seu nombre girà a l'entorn de les deu. Van durar del segle XIII fins al XVIII, quan van ser substituïdes per Corregiments arran del Decret de Nova Planta. Però aquestes Corregiments servaren bàsicament els límits naturals les regions de les antigues vegueries que corresponien a l'actual Penedès.

Tanmateix, l'any 1835 les vegueries foren eliminades per les "províncies"³ i els partits judicials, una divisió que desnaturalitzava absolutament la tradicional organització del nostre territori. Vilafranca fou cap de vegueria de l'any 1280 fins el 1716 i de Corregiment fins a la divisió provincial.

Els decrets del 27 d'agost i 23 de desembre de 1936 van dividir Catalunya en 38 comarques i 9 regions (agrupacions de comarques). La denominació de "regió" fou canviada, atenent la proposta de Rovira i Virgili, per la de "vegueria", l'1 de desembre de 1937 pel president de la Generalitat Lluís Companys, en plena guerra civil espanyola.

Amb l'estatut català de 2006 la Generalitat vol fer la reposició de les vegueries com a nova divisió territorial. Tanmateix, encara no s'han establert definitivament els límits territorials de cada vegueria, ni es poden perfilar amb massa detall els trets polítics que tindrà. Sabem que properament es farà públic el document de treball, o *Bases*, tal com les anomenen, i que van ser elaborades l'octubre del 2004 per una comissió integrada pels consellers Saura, Carretero i Nadal, i en les quals es proposen 7 vegueries. Pel que fa al règim jurídic, dependrà d'una llei expressa del Parlament de Catalunya.

Un nou nivell de divisió territorial?

El ciutadà normal i corrent es pregunta, amb bona lògica, si és convenient sobreposar als nivells municipal i comarcal, el de Vegueria, però modificant-lo amb plantejaments més directament democràtics i de més pes institucional que una diputació. Utilitzant termes castellers: no serà aquesta nova divisió una "càrrega", un pes excessiu per a l'organització territorial? O significarà, més aviat, entrar en el procés d'una natural i benvinguda maduració dels col·lectius humans? ⁴

² Vegi's *El Penedès, una aproximació històrica*, de R.Arnabat. // Vegi's, també, versió reduïda a la Ponència adj. n.4

³ Sobre l'àmbit natural del Penedès – història dels límits; relleu, hidrografia, vegetació - vegi's treball adjunt: *Aproximació als límits naturals de la vegueria del Penedès*, de Josep Olivella. // Vegi's, també, una versió reduïda d'aquest tema en la Ponència adj. n.1.// Vegi's Ponència adj. n. 2: *El riu és vida. Per terres de l'Anoia, la Bisbal, el Foix...*, de Xavier Bayer

⁴ En aquest punt seguim l'opinió de Lluís M. Xirinacs exposada en el seu treball: *ÉTNIES. La Col·lectivitat* (1993)

Per contestar-nos la pregunta partirem de la base que amb persones sanes i lliures es pot construir un castell de vuit, de nou o de deu pisos. Aquest seria el primer estrat, la “pasta social”, quan encara no hi ha política, ni ciutadania, ni societat civil. La seva salut física i moral és la que funda una posterior democràcia. Des d'aquí, podríem anar enumerant els nivells que ha generat aquest procés de maduració i quants anys fa que es van produir. El requadre adjunt en formula una aproximació:

- PRIMER NIVELL: L'individu humà
- SEGON: La comunitat de convivència o família
- TERCER: Comunitat de veïnatge, barri o municipi rural (aprox. 14.000 anys que va aparèixer aquest nivell)
- QUART: Comunitat de producció, municipi urbà (fa aprox. 10.500 anys)
- CINQUÈ: Comunitat de mercat o comarca (fa aprox. 7.600 anys)
- SISÈ: Comunitat de serveis: Regio? Departament? Província? Vegueria? (fa aprox. 5.500 anys).
- SETÈ: Comunitat de costums o país (fa aprox. 5.500 anys)
- VUITÈ: Comunitat de cultura, nació pròpiament dita (fa aprox. 4.400 anys)
- NIVELLS SUPERIORS: Comunitats per la via de federacions lliures, estables i consolidades (s'hi va arribant, però falta molt.)

L'Anoia, l'Alt Penedès, el Baix Penedès, i el Garraf formen quatre comarques o comunitats de mercat (cinquè nivell), independents l'una de l'altra. Si parlem de carregar un nivell superior al nostre castell, serà per assolir tot el Penedès o l'anomenat **Penedès històric**; llavors estaríem parlant de la comunitat d'administració o de serveis, la vegueria, de més entitat, com hem dit, que una diputació.

En aquests moments, creiem que hi ha elements prou sòlids i madurs en el nivell immediatament inferior, les comarques, per situar un nou nivell damunt seu, la vegueria. Seria una unió consensuada i contractual per desenvolupar la comunitat de serveis col·locada al sisè nivell.

No hem d'oblidar que una societat sana i amb sentit de la seva dignitat, no tolera que se li imposi cap tipus de decisió que afecta la seva naturalesa, simplement de dalt a baix i pel pes exclusiu del poder. Els nivells superiors són i haurien de mantenir-se radicalment dependents dels seus nivells inferiors; aquesta és llur raó d'existir i no és just, ni eficaç a la llarga, saltar-se nivells intermedis.

El problema és que, sovint, individus i col·lectius immadurs cerquen aixopluc en els col·lectius superiors que tenen més a l'abast per tal d'estalviar-se de madurar o per aconseguir beneficis partidistes o de sector. La realitat sana funciona al revés. El nivell inferior vetlla sol·lícitament per la maduració del nivell superior de nova creació. Nosaltres creiem que ara cal concentrar-se a carregar i enfortir el creixement del castell correcte que faci possible l'exercici de la **subsidiarietat**; que tot allò –repetim-, que es pot dur a terme per la instància inferior no sigui absorbit o monopolitzat per la instància superior.

Al llarg de les pàgines següents anirem exposant els arguments que avalen l'acció perquè les nostres quatre comarques puguin obtenir un nivell superior de maduració col·lectiva a través de la instauració d'una vegueria pròpia.

La vegueria en el nou estatut

La Proposició de Llei orgànica per la qual s'estableix l'Estatut de Catalunya, aprovada el passat 30 de setembre, diu així:

TÍTOL PRELIMINAR, (article 2. 3):

Els municipis, les vegueries, les comarques i els altres ens que les lleis determinen, integren el sistema institucional de la Generalitat, com a ens en els quals aquesta s'organitza territorialment, sens perjudici de llur autonomia.

El PUNT 4 remarca, amb una obvietat que no sempre s'aplica a les circumstàncies concretes:

Els poders de la Generalitat emanen del poble de Catalunya.

Podríem, doncs, preguntar-nos si tot poder –que “emana del poble de Catalunya”- passa exclusivament pels parlamentaris de llista única que elegim cada quatre anys; o si **també** passa pels ajuntaments, per les entitats, pels ciutadans; i per les bones raons que s'haurien de saber dir i escoltar.

En conjunt, aquest seria el nostre cas.

SOBRE EL GOVERN LOCAL. (Cap. VI, secció primera, art. 83.1):

Catalunya estructura la seva organització territorial bàsica en municipis i vegueries.

LA VEGUERIA (Secció tercera, art. 90):

1. La vegueria és l'àmbit territorial específic per a l'exercici del govern intermunicipal de cooperació local i té personalitat jurídica pròpia. La vegueria també és la divisió territorial adoptada per la Generalitat per a l'organització territorial dels seus serveis.

2. La vegueria, com a govern local, té naturalesa territorial i gaudeix d'autonomia per a la gestió dels seus interessos.

Ja sabem que l'autonomia, en la pràctica, és sempre un poder “atorgat”... (o sigui, el principi de subsidiarietat aplicat-regatejat-pactat des de dalt). Volem creure, però, que la Generalitat i el Parlament, en una llei que és d'iniciativa pròpia, sabran distribuir amb amplitud de mires funcions i responsabilitats per tal que la ciutadania, a través dels seus òrgans de govern més immediats, puguin sentir-se pròxims als seus conciutadans i corresponsables amb el govern del conjunt.

EL CONSELL DE VEGUERIA (Art. 91):

1. El govern i l'administració autònoma de la vegueria corresponen al consell de vegueria, format pel president o presidenta i pels consellers de vegueria.

2. El president o presidenta de la vegueria és escollit pels consellers de vegueria d'entre els seus membres.

3.- Els consells de vegueria substitueixen les diputacions. La creació, la modificació i la supressió i també la constitució del règim jurídic de les vegueries es regulen per una llei del Parlament.

Havent escoltat els ciutadans...

SOBRE LES COMPETÈNCIES. ORGANITZACIÓ TERRITORIAL (Títol IV, art. 151):

Correspon a la Generalitat la competència exclusiva sobre organització territorial i població dels ens locals, que inclou en tot cas:

- a) **La determinació, la creació, la modificació i la supressió dels ens que configuren l'organització territorial de Catalunya.**
- b) (...)

Però el règim intern i de govern⁵ de les vegueries, i el manteniment o els canvis que se'n derivaran per al sistema comarcal, encara estan per definir legalment, tot i que s'hi poden fer aproximacions. En qualsevol cas, desitjaríem que el procés i el resultat de l'elaboració de la llei de règim de les vegueries⁶ representés un gir polític important en la direcció de la participació popular, tant en el mateix procediment de redacció -parer dels ajuntaments, entitats, ciutadans, tal com s'intentà per a l'Estatut- com en el contingut: descentralització, eleccions, representativitat directa, etc. Catalunya té l'ocasió d'oferir un model molt avançat d'equilibri regional i de repartiment de responsabilitats democràtiques.

Diputacions i províncies

Una breu descripció del que són i quin àmbit de poder tenen aquests dos organismes - que hauran de ser suprimits- ens ajudarà a aproximar-nos a la idea del que serà una vegueria.

La Constitució Espanyola de 1978 va consagrar l'organització de l'Administració pública en tres nivells: el central, l'autonòmic i el local. La Llei de Bases de Règim Local de 1985 defineix les diputacions com a corporacions locals de caràcter representatiu i d'elecció indirecta, a les quals correspon el govern, l'administració i l'acompliment de les finalitats de les províncies, les quals són definides com a entitats territorials determinades per l'agrupació de municipis, amb personalitat jurídica pròpia i amb plena capacitat per assolir els seus objectius.

Per a les funcions de govern, administració i acompliment dels seus objectius, les diputacions tenen com a competències bàsiques: la coordinació dels serveis municipals per tal de garantir-ne una prestació integral i adequada; l'assistència i la cooperació jurídica, econòmica i tècnica amb els ajuntaments; la prestació de serveis públics de caràcter municipal (quan els ajuntaments no ho poden fer per manca de recursos) i de caràcter supramunicipal o supracomarcal. I en general, el foment i l'administració dels interessos peculiars de la província.

"*Més i millors serveis, sempre a la vora de casa*", és un dels eslògans de la Diputació de Barcelona. Des d'espectacles musicals o teatrals a centres de formació permanent o tècnica, des de biblioteques a centres d'atenció a la gent gran, la Diputació, d'acord amb els municipis, ha organitzat diverses xarxes de serveis locals relacionats amb la cultura, el lleure i el benestar de les persones.

El terme *província* es d'origen romà⁷. Era un espai centrat en una ciutat o "civitas" envoltat per un territori que li aportava els elements bàsics de subsistència. Els romans, a mesura que anaven conquerint territoris, van organitzar el seu Imperi a partir de les províncies conquerides.

⁵ Vegi's Ponència adjunta, n. 10 : *Coherència política*, de Josep Faura // Vegi's, també, Ponència n. 8: *Descentralització i progrés*, de Sergi Marín.

⁶ Vegi's punts 7.8 del treb. adj. *L'ordenació territorial i la divisió del territori*, de Dídac Gallego

⁷ Pel tema dels orígens romans del Penedès, vegi's treb. adj: 1. ("Precedents històrics") a *Aproximació als límits naturals de la vegueria del Penedès*, de Josep Olivella

Actualment, és una unitat administrativa, de nivell inferior, que agrupa municipis per al compliment de les activitats de l'Estat. Molts països encara utilitzen el terme província per designar entitats territorials sub-estats. D'altres, utilitzen noms alternatius (departaments, comtats, etc), amb finalitats semblants. El nivell de competències administratives i polítiques d'una província depèn molt de l'organització política i administrativa de cada país.

Serà sempre més gran una província que una vegueria?

Algú podrà objectar que en el cas del Penedès històric no tenim prou "potència" demogràfica o territorial per constituir-nos, com a vegueria, en l'equivalent de la província. Comprovem-ho:

Heus ací la relació d'algunes de les províncies amb menys població que la que tindria la vegueria del Penedès: Àlaba, Àvila, Burgos, Ceuta, Melilla, Guadalajara, La Rioja, Lugo, Melilla, Ourense, Osca, Palència, Salamanca, Segòvia, Sòria, Terol, Zamora... i d'una extensió com la que té Guipúscoa (1997km²).

Suprimides les províncies i les diputacions

Acceptant com una raó suplementària a tenir en compte, que el pes poblacional i d'espai d'una vegueria pot ser equivalent i fins i tot superior al d'una província, queda clar que les vegueries subsumirien les províncies i les diputacions. És a dir, que no es crearia ni més burocràcia ni més nòmina per a la burocràcia. Més aviat se'n suprimiria si els consells comarcals s'emmarcaven en aquest context i agilitzaven el seu funcionament tot aconseguint que les despeses fossin, si més no, similars. Això, és clar, si tot anava bé...

Però, trobarem a faltar diputacions "fortes" en recursos?

Actualment, les diputacions són les institucions que tenen més diners, cosa que afavoreix molt als ajuntaments, sobretot als petits. S'hauria de produir, per tant, un equilibri entre les vegueries per tal que poguessin atendre, si s'escau, les necessitats dels municipis ara assistits per diputacions "potents". Això no obstant, a Catalunya l'ideal seria que la Generalitat i els ajuntaments estiguessin agrupats en un pla més aviat d'ajuda, és a dir, amb consorcis. Les vegueries podrien exercir amb més agilitat el lloc de la representació local d'una Generalitat descentralitzada. Ara bé, per tal d'analitzar més de prop aquest aspecte és convenient d'aportar algunes xifres:

Distribució del pressupost consolidat de les diputacions catalanes per províncies/habitants ⁸

- Barcelona	588 M (68,3% pressupost / 74,7% població) = 112,50 eur/persona
- Girona	105 M (12,2% pressupost / 9,5% població) = 157,51 eur/persona
- Lleida	75 M (8,7% pressupost / 5,7% població) = 188,13 eur/persona
- Tarragona	93 M (10,8% pressupost / 10,1% població) = 132,34 eur/persona

Pressupost de la Diputació de Barcelona

⁸ Vegi's per a aquestes taules i les següents, els webs de les Diputacions i de la Generalitat de Catalunya.

Cal destacar la migradesa del marge de maniobra que té aquesta diputació sobre els seus recursos econòmics, atès que les principals fonts d'ingressos provenen de les transferències de l'Estat, amb finalitats específiques, que l'any 2005 van suposar el 75,4% del conjunt del pressupost. Per altra banda, encara gestiona determinats serveis de suplència de la Generalitat, que representen un 12,5% del total del pressupost. El total que gestiona amb recursos externs és el 87,9%. El marge de recursos propis de la Diputació és tan sols d'un 12,1%.

Desglossament de les quantitats gestionades d'Acció Municipal:

60,7% del pressupost (335 milions d'euros [Meur]):

- 8,9% (49 Meur): Govern local
- 27,2 % (150,5 Meur): Acció ciutadana
- 18,8% (104 Meur): Acció Territorial Sostenible
- 5,7% (31,5 Meur): Desenvolupament Econòmic i Social

Població total: 5.226.354 (cens 2005). Promig: 64,09 eur/ persona.

Una aplicació per via d'exemple:

Diputació de Barcelona–Vegueria Pròpia. Quins recursos?

Per mostrar la viabilitat d'una Vegueria Pròpia (la nostra) en relació als recursos que actualment la Diputació de Barcelona despèn per l'àrea territorial que abasta i a la qual estem adscrits, hem realitzat una simulació de traspàs de recursos:

Si els consells de vegueria substituïen les diputacions, tots els serveis es gestionarien des del territori. Podem saber, en principi, quins serien els recursos mínims, que no haurien d'esdevenir en cap cas inferiors als actuals, sinó superiors, donat que caldria oferir els mateixos serveis que a tothom –amb costos semblants- per a una població menor en quantitat. No seria just fer-la entrar en un-tant-per-habitant equivalent.

Per altra banda, donat que la Vegueria del Penedès, (VP) representa el 5,81% ⁹de la població total del Principat, podríem tenir accés, com a mínim, al 8,7%, del pressupost del conjunt de la diputacions que rep la província de Lleida, que té un percentatge de població del 5,7% pràcticament idèntic al nostre¹⁰. Pel que fa a l'Acció Municipal, més amunt esmentada, si fem una estimació en termes de VP, a raó d'aplicar el 8,7% dels 335 Meur, representaria una xifra de 71,66 €/persona.

Caldria veure, doncs, quins recursos més es podrien gestionar... i, a més, què significaria descentralitzar determinats serveis de la Generalitat.

Precedents pròxims de la divisió per vegueries¹¹

L'Estatut de Catalunya vigent preveu que Catalunya s'ha de dividir en regions; amb tot, no les defineix. La Llei d'Ordenació del Territori, de 1983, encara vigent, va significar un

⁹ Vegi's punt 5 d'aquest mateix estudi: *Taula de població projectada*

¹⁰ Vegi's en aquest mateix punt la taula de *Distribució del pressupost de les diputacions*

¹¹ Per a tota aquesta qüestió, vegi's el treb. adj.: "L'Ordenació Territorial i la divisió del Territori", de Didac Gallego.

primer pas de la proposta actual d'organitzar el territori en vegueries. Els seus objectius van ser potenciar el desenvolupament, equilibrar el territori i ordenar el creixement.

No fou fins el 1995 que es promulgà el Pla Territorial General de Catalunya (PTGC). Les seves funcions s'adreçaven a definir objectius d'equilibri territorial, a servir de marc orientador de les accions amb incidència territorial i a definir el model territorial de referència. A la llum d'aquest Pla s'havien d'elaborar els Plans Territorials.

Fruit del PTGC s'estableix la divisió del país, en sis de primer i després en set demarcacions supracomarçals i les concreta fixant sis àmbits de planejament, anomenats Àmbits Funcionals Territorials (AFT) a través dels quals s'hauran de redactar els preceptius Plans Territorials Parcial. De fet, aquests àmbits de planificació no han tingut massa incidència sinó a partir del 2004. Mentrestant, sembla que es vulgui imposar per la via dels fets, que la divisió en aquests àmbits de planificació, és el quadre de futures set vegueries, cosa que nosaltres no acceptem i que és l'origen, tanmateix, del sorgiment d'aquesta Plataforma.

L'any 2000 es debateren les propostes d'una Comissió de cara a l'ordenació futura del territori. Fou l'informe Roca. No hi hagué acord i l'informe ha quedat aparcat, malgrat que tenia propostes interessants.

Cal remarcar, però, que mai s'han justificat amb raonaments seriosos els set Àmbits Funcionals Territorials de planificació¹²; que el Penedès s'ha dividit sempre entre Barcelona i Tarragona; que l'informe Roca i els Plans Territorials es fan sense consultar la gent no adscrita als àmbits polítics centrals i institucionals; i que la tessitura actual de les set vegueries no està encara determinada per llei ni tampoc compta amb cap justificació explícita i seriosa.

¹² Vegi's punts 6.7 del treb. adj.: *L'ordenació territorial i la divisió de Territori*, de Dídac Gallego

3. TESTIMONIS - CONTRADICCIONS

L'adveniment de la democràcia no ha significat per al Penedès històric el reconeixement institucional de la seva realitat, tot i les manifestacions en favor d'una unitat d'acció dels ajuntaments pel que fa a la política territorial i les mostres de suport de diversos col·lectius.¹³

INICIATIVES PARLAMENTÀRIES

L'any 1987, el **Parlament de Catalunya**, amb majoria de CiU, aprovà la divisió territorial de Catalunya tot respectant la divisió comarcal de la Generalitat republicana (Llei 6/1987). Ara bé, es mantingué la seva fragmentació en tres comarques: l'Alt Penedès, el Baix Penedès i el Garraf, més l'Anoia. L'any 1995 el Parlament, en organitzar el Pla Territorial General de Catalunya en sis àmbits d'aplicació, el territori de la vella vegueria penedesenca es dividia en tres Plans territorials parcials: Àmbit Metropolità (Alt Penedès i Garraf), Camp de Tarragona (Baix Penedès) i Comarques Centrals (Anoia). Aquesta divisió és manté actualment en vistes a la creació imminent de les vegueries.

EL PACTE DEL PENEDÈS¹⁴

Aquest Pacte va ser signat el 1987 per totes les forces vives del PSC penedesenc (alcaldes dels municipis de l'Alt Penedès, Baix Penedès i Garraf). Definia el Penedès com una unitat territorial amb una gran homogeneïtat física i una demografia òptima per a una actuació equilibrada; un territori amb una unitat econòmica i social. Optava per conduir aquesta realitat cap a una sola unitat territorial amb capacitat política i de gestió sobre temes comuns i que contemplés la necessària desconcentració de les administracions concurrents en el territori. Es demanava, a més, que l'actual divisió provincial no es manifestés com un obstacle a la consolidació de la realitat penedesenca.

LA CONFERÈNCIA TERRITORIAL DEL PSC

En contradicció amb el Pacte del Penedès, el passat a juny de 2004, en el document final de la 1ª Conferència Territorial de l'Alt Penedès i del Garraf, de la Federació Xa del PSC, s'afirma: ***“Constatem i avalem l'existència d'una realitat unitària penedesenca de base cultural, territorial i econòmica, tan indiscutible com l'evidència d'unes singularitats clarament perceptibles de cadascuna de les 3 comarques (l' Alt i el Baix Penedès i el Garraf), tot reforçant els vincles que les relacionen actualment amb les àrees metropolitanades de Tarragona i de Barcelona, i fins i tot amb una part de la comarca de l'Anoia”.***

Ara bé, tot manifestant el desig d'aconseguir ***“el reconeixement del nostre territori com una unitat singular i específica en el marc de la diversitat dels territoris de Catalunya”***, es remarca encara més la línia metropolitana en afegir: ***“[fem] pública la voluntat política de continuar integrats a la Regió Primera, [Àrea Metropolitana] a la que pertanyem des de l'any 1995, i de participar activament en els òrgans de govern de què es doti, donada la importància econòmica, social, cultural i territorial que té la situació actual de pertinença en favor del nostre territori”.***

L'ACORD DE SANT MARTÍ

¹³ Vegi's el punt 6 del treb. adj.: *El Penedès. Una justificació històrica*, de Ramon Arnabat

¹⁴ Vegi's *ibid.* Transcripció parcial d'aquest Pacte.

En contrast amb aquesta línia metropolitana i posant tota l'atenció en l'àmbit del Penedès (coincident amb el que actualment es planteja com a marc de la vegueria), el 2005, els presidents dels Consells Comarcals de l'Anoia, l'Alt Penedès, el Garraf i el Baix Penedès i els alcaldes de les seves capitals, signen l'acord de Sant Martí. En el punt II manifesten: *“El grup esmentat neix de la convicció de **la profunda similitud i complementaritat entre les quatre comarques** quant a les necessitats, els problemes i la importància estratègica de la mobilitat, i a la determinació també comuna que la projecció de les infraestructures de mobilitat en aquestes comarques s'orienti a contribuir a l'augment de les seves rendes i de la seva qualitat de vida, a la millora del seu desenvolupament econòmic i a la seva cohesió social, a l'increment de la seva vertebració interna, etc.”*

L'OMBRA DE LA METRÒPOLIS ÉS ALLARGADA...

Com una novetat que planteja greus interrogants, el passat gener d'enguany es va fer públic que la Diputació de Barcelona, la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana i l'Arc Metropolità han signat un pacte *per la coordinació dels governs locals*. Es prioritza un model urbà *“policèntric i compacte”*. Tot plegat ha de permetre – diuen – que el conjunt del sistema metropolità assolixi els reptes a escala internacional. Aquest organisme integra 7 ciutats entre les quals hi ha Vilanova i la Geltrú i Vilafranca del Penedès.

Hom relativitza sovint el paper de les futures vegueries pel que fa a la planificació territorial, però determinats grups i organismes sembla que s'apressin a organitzar-se abans de la definició dels àmbits territorials i de vegueria. Es tracta d'una mesura preventiva? Encara més poder per a la gran Metròpolis? Qui mou els fils de la política catalana? Aquest model és exactament el contrari del que defensem en aquestes pàgines.

LA COMUNITAT EUROPEA

És bo constatar com l'organisme Estratègia Territorial Europea” (ETE) ha plantejat una nova política regional europea per a les polítiques territorials de qualsevol escala dins el territori de la UE. La ETE estableix que la planificació merament tècnica ha de convertir-se en estratègia negociada, en política territorial entesa com un procés de diàleg: *“Cal que [les regions o àrees territorials] **es construeixin de baix a dalt, amb una forta participació de les pròpies comunitats locals directament interessades**; (...) cal un major protagonisme de les comunitats locals en la definició de les seves estratègies de desenvolupament territorial”*.

Un dictamen del Comité Econòmic i Social Europeu¹⁵ estableix l'obertura d'un debat a nivell dels estats sobre l'ordenació futura de les àrees metropolitanes. A Europa, més de les ¾ parts viu en zones urbanes o periurbanes. Això fa que la prosperitat de les àrees metropolitanes sigui una condició necessària per a resoldre els problemes de cohesió social i territorial: la globalització, el desenvolupament sostenible, la cohesió social, la qualitat de vida i la cohesió territorial. Tanmateix, la metròpolis, al contrari de la ciutat, no té una institució política i la resolució dels problemes s'ha de realitzar mitjançant negociacions múltiples entre els protagonistes.

En qualsevol cas, totes les declaracions esmentades accepten la realitat inqüestionable de les regions naturals allà on es donen.

LA MACRO-REGIÓ METROPOLITANA (AMB)¹⁶

¹⁵ ECO/120 (01/07/2004) : *Les àrees metropolitanes europees, repercussions socio-econòmiques en el futur d'Europa*”.

¹⁶ Reflexions extretes d'Alexandre Tarroja *“Estratègia Territorial”*. Papers de la Regió Metropolitana, 2001.

La simple observació del fenomen de l'Àrea Metropolitana de Barcelona és tot un argument en contra del seu model de desenvolupament i un crit d'alerta perquè no se'ns inclogui dins d'aquesta Àrea.

Des de finals dels anys 50 s'ha anat configurant aquest territori sobre la base d'un model socio-econòmic propi de l'etapa de l'industrialisme del segle XX. Ha estat un fenomen de simbiosi entre la ciutat de Barcelona i les ciutats i viles del seu entorn. Això ha comportat un creixement dispers de població en direcció a l'entorn barceloní, de manera que el pes de Barcelona-ciutat ha baixat del 80% al 50% aproximadament. Entre el 1960 i el 1975, la majoria de ciutats dels voltants van triplicar llur població (l'Hospitalet de Llobregat, Cornellà, Sant Feliu de Ll., el Prat de Ll., Sant Boi de Ll., Sant Vicenç dels Horts...), o fins i tot quadruplicar (Castelldefels, Sant Joan Despí, Viladecans, Santa Coloma de Gramenet...)

Aquest creixement ha vingut de la mà d'un procés d'industrialització accelerada, dels elevats volums d'immigració, de l'ús extensiu del sòl i de la manca de planejament conjunt. Com a conseqüència, el creixement econòmic d'aquests anys ha tingut efectes desiguals que han comportat l'aparició de ciutats-dormitori amb greus dèficits de serveis i d'equipaments.

Vingué un període de transició amb l'esdeveniment de la democràcia, l'ingrés d'Espanya en la Comunitat Econòmica Europea, la irrupció de les noves tecnologies i la satisfacció davant d'una Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) que hom considera que constitueix un exemple clar de *metròpolis polinuclear*, molt diversificada en el seu conjunt i amb un grau d'especialització productiva segons les diferents ciutats que la integren. Darrerament, s'hi ha afegit l'èmfasi posat en la suposada consolidació del model de la societat postindustrial del coneixement, de la creativitat i la cultura... La descentralització progressiva de la població, reforça la idea que el mercat local de treball és d'abast metropolità.

LA COARTADA DE L'ECOLOGIA

Diuen veus oficials que les ciutats han de ser més *proactives*; que s'ha de protegir la ciutat com un valor cultural i la *regió* com un valor ecològic...

Sovint sembla que només en pensa l'ecologia com a sinònim de parcs naturals i de jardins per als visitants de diumenge, sense pensar en els jardineros que el treballen i que s'hi han de guanyar la vida. El Penedès té en la producció de caves i vins un element que el defineix i és una base important del seu teixit social. Respectar aquest fet és també ecologia perquè és el resultat d'una trama de relacions entre persones i de tasques específiques que han marcat la seva història i caràcter, que encara donen de sí per a la subsistència i, si convé, per a la prosperitat; una trama que depèn, precisament, de la terra i conforma un paisatge.¹⁷

Ara bé, ens preguntem, quina és la política agrària de la Generalitat per fer possible que el pagès, en general, es guanyi bé la vida? I que al Penedès, al mitjà i al petit productor que no tenen plantacions a cap Califòrnia, no els temptin els AVE, els plans generals i els *planets* que els prometen més rendiments que molts anys de feina? Val a dir que la Regió Metropolitana, paral·lelament a la *Carta del Paisatge*, formalment ecologista, té en el seu veí més pròxim, el Penedès, un camp molt ben abonat per a plantar-hi d'altres vinyes... Si més no, aquesta és l'experiència d'altres comarques. Hom

Sobre aquest tema, vegi's també el punt 8 del treb. adj.: *Aproximació als límits naturals de la vegueria del Penedès*, de Josep Olivella.

¹⁷ Vegi's Ponència adj. n.3: *Poble obert al futur*, de Francesc Ventura.

es pregunta, constantment, quines forces empenyen, en realitat, qualsevol política territorial de les institucions de casa nostra.

LA PRÀCTICA POLÍTICA DISTA MOLT DE SER ECOLÒGICA

Per afirmar-ho, només cal fer el seguiment d'algunes experiències recents:

- El 1997, s'havia signat l'anomenat Pacte Industrial de la Regió Metropolitana de Barcelona. Una aliança estratègica per la competitivitat, la sostenibilitat i la cohesió social. L'àmbit territorial d'aquest pacte van ser les comarques de l'Alt Penedès, el Barcelonès, el Baix Llobregat, el Garraf, el Maresme, el Vallès Occidental i el Vallès Oriental. Comptat i debatut, no s'han complert els propòsits i es fa evident que hi ha una disfunció cada cop més radical entre el model de creixement econòmic i la seva sostenibilitat.
- En aquests moments, l'aglomeració barcelonina és la setena regió per PIB de la Unió Europea... i la novena per habitants. El 70% de la població està encabida en el 10% del territori...
- En el darrer quinquenni el creixement ha estat d'un 4%, però els canvis de residencials a l'interior han crescut un 60% respecte al quinquenni anterior.
- El ritme de construcció d'habitatges en els darrers 4 anys ha batut tots els rècords del darrer quart de segle.
- La corona perifèrica ha recollit les activitats pròpiament transformadores expulsades del municipi barceloní i dels adjacents. L'any 2001 es van fer 50 milions de desplaçaments setmanals, amb una mitjana diària de més de 7 milions... i el transport públic va assolir només el 25,4%
- Un dels principals objectius del 1r Pla Estratègic Metropolità, precisament, "*era aprofundir en la capacitat de lideratge mundial dels esdeveniments culturals en l'àmbit metropolità de Barcelona. Reforçar el Fòrum 2004*". I què va ser aquest Fòrum? Qui, o quins el van promoure, en realitat? I què més s'espera promoure?
- Segons el Pla Territorial General de Catalunya (PTGC), cap a l'any 2026 la major part de les zones planes de Catalunya estaran urbanitzades, entre elles tot el territori de l'AMB. Què passarà, per tant, amb la sostenibilitat social, econòmica i ambiental de zones properes, com el Penedès, que encara compten amb "espai urbanitzable"? Fins quin punt es faran prevaler els Plans Directors i les noves "cartes del Paisatge" que es vulguin redactar?

L'AMB, amb tot el que representa, és el model a evitar. No volem ser víctimes de la seva inèrcia devoradora, - la inèrcia passada i la previsiblement futura-, perquè haurà consolidat, encara més, el seu pes i volum. Les fórmules instrumentals, si són les mateixes, tenen efectes semblants o idèntics, encara que els seus impulsors els vulguin aturar.

És urgent que es dugui a terme una planificació territorial a escala humana, i en el nostre cas, a escala penedesenca. Volem comptar amb una institució que tingui veu i vot, des del nostre territori, per defensar i garantir el present i el futur del nostre patrimoni social, econòmic, ecològic i cultural i donar-li alternatives de progrés més intel·ligents i sòlides que estendre el model actual.

És una qüestió de democràcia.

4 . No solament la volem (VP) sinó que la necessitem

Un exemple, la Sanitat

La Generalitat va desplegar l'abril del 2005 la nova Regió Sanitària Barcelona (RSB)¹⁸. Aquesta Regió respon a la "*nova proposta de reordenació territorial de Catalunya, que adequa l'àmbit de planificació dels serveis públics a la mobilitat i necessitats reals de serveis dels ciutadans en el territori*".

Cal assenyalar que la Regió Sanitària Barcelona s'emmarca en un dels nous 7 àmbits territorials que es van imposant progressivament. Traduït a la pràctica, suposa que el Penedès ha de treballar dins un marc de referència que comprèn els 164 municipis de les comarques del Barcelonès, el Baix Llobregat, el Vallès Occidental, el Vallès Oriental, el Maresme, el Garraf i l'Alt Penedès. Això no obstant, les seues corporatives s'han situat a Barcelona, a Sant Cugat del Vallès, a Badalona i a l'Hospitalet de Llobregat. L'Alt Penedès i el Garraf són tan sols un dels 12 anomenats "sectors sanitaris", i gràcies.

¹⁸ *La nova regió Sanitària*, Gen.Cat. Departament de Salut, abril 2005

En l'anterior divisió territorial sanitària, la del 1979, l'àrea 5 comprenia l'Alt Penedès, el Baix Penedès i el Garraf; l'Anoia, sense la rodalia de Calaf, la de Santa Coloma de Queralt i la zona més alta del Baix Llobregat. Tot plegat feia el servei a 271.471 habitants.

No podem deixar de remarcar que el desplegament organitzatiu intern de la RSB es va fer paral·lelament al procés formal d'aprovació del nou model d'ordenació territorial de Catalunya i al procés de reestructuració del Departament de Salut (DS) i del Servei Català de Salut (CATSALUT).

Una primera conclusió ens indica que la multiplicitat d'unitats administratives presenta problemes importants amb conseqüències negatives per a la ciutadania i una disminució de l'arrelament de la democràcia puix fa més difícil la intervenció dels administrats i dels seus representants. Per altra banda, els criteris de racionalitat en les tasques administratives aconsellen que tots els sectors de l'administració utilitzin les mateixes unitats demarcacionals.¹⁹

Però, què pretén, si més no en teoria, el projecte de nova ordenació territorial? Diu que cerca tres finalitats fonamentals: descentralització + eficiència + heterogeneïtat. No creiem que es pugui fer cap proposta territorial sense que es tinguin en compte el marc econòmic, polític i social, i sense fer parlar el territori, a fi que tothom tingui l'oportunitat de beneficiar-se de les noves possibilitats.

La vegueria Penedès: una xarxa harmònica²⁰

Tal com va dir el president de la Generalitat, en el debat de política general del 2004: "*La nova organització territorial ens permetrà oferir un projecte de futur als territoris de Catalunya. Farem confiança a les terres del nostre país. Retornant poder donarem llibertat. I amb aquesta llibertat tindrem uns territoris vius i dinàmics, que miraran el futur amb ambició i optimisme*".

Doncs, sí, sr. President, en comptes de ser satel·litzats pel creixement caòtic i fagocitant de Barcelona i Tarragona, la millor aportació que pot oferir-se al país, és esdevenir un espai de creixement, d'identitat econòmica i de connexió amb l'entorn; una ròtula que permeti articular la unió de les dues àrees metropolitanes, (Barcelona-Tarragona) sense conflicte i de manera natural, com ha estat sempre. Un espai per respirar, una finestra oberta al paisatge i a la vida de treball agrari des del món compacte de la urbs i la seva àrea. Que doni idea al ciutadà urbà que a prop d'ell es manté viu un tipus de vida que conserva la imatge i la realitat de la pertinença a la terra de tots.

Aquesta àrea intermèdia tindria una personalitat històrica i geogràfica reconeguda; un volum econòmic i demogràfic suficient, si més no en comparació amb la resta de vegueries proposades; un nombre d'habitants equiparable al d'algunes províncies espanyoles, i una palpable cohesió pel que fa a l'àrea comercial i de serveis que formen el gran Penedès.

Finalment, seria important la **funció reequilibradora d'aquesta vegueria** a escala general del país ja que l'interior català és feble en termes econòmics i poblacionals i

¹⁹ Vegi's Ponència adj. n.8 *Descentralització i progrés*, de Sergi Marín.

²⁰ Vegi's Ponència adj. n.6: *Densevolupament harmònic*, de Joan Solé // També, Ponència adj. n.3: *Poble obert al futur*, de Francesc Ventura.

necessita que hi hagi elements estimuladors, concretats en òrgans de govern, perquè s'hi duguin a terme polítiques efectives de reequilibri territorial. Establir una vegueria al Penedès significaria canviar la retòrica per les polítiques reals.

Una altra escala de valors ²¹

Ens volen fer creure que cal ser molt grans per a garantir el màxim benestar, quan tots sabem que les raons són unes altres. El concepte de benestar i de descentralització de la metròpoli, traduït a la pràctica, malgrat fins i tot la bona voluntat de polítics clarividents, parteix del model de creixement industrial que ha envaït d'altres comarques i que ha creat un urbanisme caòtic i antiecològic. Hom necessita espai per a l'expansió productiva, i mobilitat, a fi de crear aquell tipus de riquesa que es considera bàsica i ràpidament rendible per als sectors que la propugnen i que hi tenen totes les de guanyar. Ens hi fan pensar, inevitablement, les grans connexions vials programades pel **Pla Director de l'Alt Penedès** - el Baix Penedès el "programaran" separatament. Malgrat que es delimitin zones de creixement "controlat", aquesta xarxa recorda la imatge de les grans urbanitzacions en construcció que primer comencen pels carrers i les voreres a l'espera dels blocs.

Les previsions d'aquests sectors parteixen del càlcul del PIB per mesurar els guanys i enganyen la població perquè s'obliden i menystenen com a no pertinent la idea que el PIB és una forma de mesurar el benestar que no inclou el valor de la satisfacció de les necessitats culturals i socials i amplament humanes com són la qualitat de vida i l'oci. El càlcul exclusiu del PIB, com a mesura de creixement, és neutre i insensible molt sovint davant les qüestions de sostenibilitat a mitjà i gairebé sempre a llarg termini. No té en compte la pèrdua en termes econòmics que suposa el deteriorament del medi ambient com a conseqüència de l'acció productiva. En això entra en contradicció amb la gravetat i l'aplom que mostren certs analistes i polítics que hi troben una coartada en favor del sistema pel qual opten en la pràctica, malgrat els adjectius progressistes amb què s'ornen. I encara amb més en contradicció amb els postulats de la democràcia, tan enaltida, quan es giren en contra de la voluntat clarament manifestada de tenir una forma o altra de control del present i del futur, com és el nostre cas.

Per altra banda, no podem pas deixar de reconèixer que el nostre territori possiblement tingui una acumulació i una capacitat important de capital privat i residencial; i que pateix, alhora, d'una deficiència estructural i històrica pel que fa al capital públic (carreteres, ferrocarrils, etc) i d'infraestructures de tipus social, si ho mesurem en comparació amb el nombre d'habitants. Una insuficiència que ha fet minvar el seu potencial real de riquesa. El problema, tanmateix, és com es solucionen aquestes insuficiències, amb quins criteris; i qui hi pren part activa i determinant dins d'un joc democràtic per portar a parlar amb veritables representants de la gent normal i corrent.

Malauradament, la lletra menuda de la història política i econòmica del nostre país ens encamina a pensar – i voldríem equivocar-nos- que allò que es busca sovint és més aviat assegurar que els resultats electorals donin als promotors més diputats i senadors, amb el consegüent control d'una ampla zona de poder. La clientela política interna és exigent i demana i pregunta pel que li sembla seu...

²¹ Vegi's Ponència adjunta n. 9: *Benestar i sostenibilitat*, de Cristóbal Treviño

Nosaltres creiem que la Regió del Penedès té una dimensió que permet recuperar l'escala humana com a instrument bàsic de planificació, amb més continguts polítics i no estrictament tècnics. Una escala entesa no com a “*circumstància dimensional*, [merament quantitativa i immediata] *sinó com una categoria territorial perquè no dona la mida de les coses, sinó el caràcter [la dimensió humana] dels fenòmens*” (Ramon Folch 2004²²). Les nostres quatre comarques - entre sí i respecte les veïnes - poden ser espais complementaris que no es facin la competència en l'activitat econòmica perquè constituint un tot global, aconsegueixen les condicions que proposava el mateix informe Roca²³ sobre l'organització territorial: entitat demogràfica; identitat històrica i social; homogeneïtat física; coherència funcional o de relacions entre les comarques que les integren; integració i potencia de l'estructura urbana; presència de centres urbans rectors consolidats i dinàmics; i **activitats econòmiques compartides i/o complementaries** i realitats i problemàtiques comunes.

Conclusió

Quin seria el resultat de la nostra proposta? El resultat seria una **xarxa harmònica i asimètrica entre diferents**, on el territori adquirís protagonisme en garantir l'especificitat de les comunitats locals i el treball de recerca d'unes estratègies conjuntes.

Una proposta certament arriscada per utòpica. Però molt més coherent amb les necessitats reals del país que la simple agregació a les macro-àrees de Barcelona i Tarragona.

5. VIABILITAT SÒCIO-ECONÒMICA ²⁴

Les nostres comarques, són actualment competitives?

L'anàlisi de les proposades set regions catalanes en mostra unes característiques ben diferents. Nosaltres creiem que el Penedès també té clares potencialitats que garanteixen el seu desenvolupament territorial: la posició respecte a la resta del país, el coneixement, el nivell de formació i d'informació, els recursos –tant naturals com econòmics- i la voluntat de participar en el seu propi projecte.²⁵

L'Associació d'Empresaris del Garraf, l'Alt Penedès i del Baix Penedès ²⁶ diu en el seu Índex adEg 2004, de competitivitat territorial, que l'Alt Penedès es caracteritza per ser una de les comarques amb una major diversificació productiva (2a posició, d'entre les 41 comarques), i amb un elevat desenvolupament relatiu de les indústries de mitjana-alta tecnologia (7a posició).

²² *Subministrament i Serveis Bàsics a l'Àrea Metropolitana de Barcelona*. Papers de l'Àrea Metropolitana

²³ Vegi's el punt 7 del treb. adj.: *L'ordenació territorial i la divisió del territori*, de Didac Gallego.

²⁴ Per a tot aquest apartat, vegi's la Ponència adjunta n. 5, molt detallada: *Unitat econòmica i social*, de Pep Quelart.

²⁵ Estudi de Joan López, geògraf, a *Papers de la Regió Metropolitana*. Barcelona, març 2003

²⁶ Organització de règim assembleari i de lliure afiliació, que representa 950 empreses afiliades dels diferents municipis i dona serveis i representa a més de 4.000 empreses.

Ara bé, segons les dades d'aquest informe, si s'analitzen els nivells de benestar i de sostenibilitat, ocupem la posició 32a. Ens referim als llocs de treball sobre població de 15-64 anys; a llocs de treball de serveis a les persones; als punts recreatius i culturals per a cada 1.000 habitants; a la renda bruta familiar disponible per habitant; a llits hospitalaris per 100.000 habitants; a residus municipals i a residus industrials en tones per km².

Cal afegir que el Baix Penedès ocupa el lloc 38è i el Garraf el 41è (el darrer).

L'anàlisi conjunta del territori Penedès permet extreure'n algunes estratègies comunes per a posar en marxa dins l'àmbit del benestar i la sostenibilitat: afrontar la millora de les oportunitats laborals, millorar els nivells de renda, desenvolupar els serveis a les persones i minimitzar els efectes en el territori de l'activitat residencial i econòmica. Aquestes estratègies passen per dur a terme canvis en la seva estructura productiva que atorguin majors nivells de renda i per vetllar pel desenvolupament amb criteris de sostenibilitat mediambiental.

En paraules del conseller Carretero, el 3 d'agost de 2005 a Puigcerdà, el sol fet de disposar d'una vegueria pròpia suposarà "*una millora important tant pel que fa a les inversions com a les decisions que es prenguin des del mateix territori*". Ell es referia, segurament, a una determinada vegueria i nosaltres esperem que sigui la nostra.

Però malgrat que no disposem de les dades totals del nostre territori que permetrien una anàlisi més aproximada, sí que podem, de moment, posar com a referents –amb les salvetats de tipus qualitatiu de què parlàvem més amunt– les del creixement del PIB comarcal, per sectors, del passat 2004. Són taxes de la variació interanual en tants per cent i la posició que representen respecte al conjunt de Catalunya.

OCUPACIÓ DE LA VP PER SECTORS DE PRODUCCIÓ RESPECTE A CATALUNYA

	<i>Primari</i>	<i>Indústria</i>	<i>Construcció</i>	<i>Serveis</i>	<i>Total 2004</i>	<i>2000 -2004</i>
<i>Alt Penedès</i>	14,94 (2a)	3,71 (14a)	7,92 (10a)	4,50 (6a)	5,30% (5a)	15,50%
<i>Anoia</i>	8,86 (8a)	0,99 (28a)	5,84 (21a)	3,51 (24a)	2,98% (27a)	8,90%
<i>Baix Penedès</i>	12,39 (4a)	0,49 (32a)	8,46 (8a)	5,90 (2a)	5,20% (6a)	16,40%
<i>Garraf</i>	0,31 (27a)	1,84 (26a)	-0,08 (40a)	3,57 (21a)	2,67% (32a)	8,70%
CATALUNYA	0,25	0,98	5,05	3,45	2,84%	11,30%

En termes generals, s'observa que som competitius dins el nostre marc productiu (el camp, la vinya...) respecte a la mitjana de Catalunya i que tenim força diversificació productiva. De fet, només cal que una política positiva –agrària, sobretot– estimuli i protegeixi les capacitats productives més genuïnes. Cal, però, recordar, per dades anteriors, que som deficitaris en nivell de benestar, sostenibilitat i vies de comunicació²⁷

²⁷ Vegi's Ponència adjunta, n.5, ja esmentada. // Vegi's, també, Ponència adj. n.7: *Comunicació i equilibri*, de Ton Salvadó

Dades de població i socio-econòmiques

Entre 1950 i 1986 la població mundial ha passat de 2.500 a 5.000 milions d'habitants. Els resultats de les projeccions donen cap a 7.500 milions d'habitants al món al 2010, però aquesta xifra pot variar segons quina sigui la que es compleixi de les quatre hipòtesis de fecunditat emprades per les Nacions Unides.

La història demogràfica de Catalunya dels darrers cent anys ha estat caracteritzada per la profunda i prematura caiguda de la fecunditat i un moviment immigratori d'una transcendència extraordinària. La població catalana s'ha multiplicat per tres del 1900 al 1980 en passar de 2 a 6 milions, mentre que la població espanyola només s'ha duplicat i en la majoria de països europeus ha experimentat increments més febles encara. La població es concentra sobre les comarques litorals i sobre les de l'àrea metropolitana de Barcelona, que l'any 1900 representava el 34% de la població i avui ja és el 68%.

CREIXEMENT DEMOGRÀFIC DELS ÀMBITS DEL PLA TERRITORIAL

	2005	1998	Diferència	%
Àmbit Metropolità	4.770.180	4.263.849	506.331	11,87%
Comarques Gironines	650.601	532.107	118.494	22,26%
Camp de Tarragona	530.351	425.023	105.328	24,78%
Terres de l'Ebre	174.792	155.222	19.570	12,60%
Àmbit de Ponent	329.711	295.407	34.304	11,61%
Comarques Centrals	469.337	414.466	54.871	13,23%
Alt Pirineu i Aran	70.470	61.536	8.934	14,51%
Catalunya	6.995.442	6.147.610	847.832	13,79%

CREIXEMENT DEMOGRÀFIC DE LA VEGUERIA PENEDEÈS

	2005	1998	Diferència	%
Vegueria Penedès	406.679	309.179	97.500	31,53%
Catalunya	6.995.442	6.147.610	847.832	13,79%

Observi's en el quadre anterior que el territori de la VP és l'àmbit que durant el període de 7 anys, 1998-2005, ha crescut més la població, un 31,53%, cosa que representa el 128% més que la mitjana catalana. Les dades del 2005 ens consoliden al 4t lloc pel que fa al creixement absolut i per ordre de nombre d'habitants.

POBLACIÓ DE LA VEGUERIA PENEDEÈS RESPECTE A LES ALTRES

	2005	%
1. Àmbit Metropolità	4.548.844	65,02%
2. Comarques Gironines	650.601	9,30%
3. Camp de Tarragona	450.384	6,43%
4. Vegueria Penedès	406.679	5,81%
5. Comarques Centrals	363.961	5,20%
6. Àmbit de Ponent	329.711	4,71%
7. Terres de l'Ebre	174.792	2,49%
8. Alt Pirineu i Aran	70.470	1,00%
CATALUNYA	6.995.442	100,00%

CREIXEMENT DEMOGRÀFIC

	Alt	Baix	Garraf	Anoia	VP	A.	CAT	%VP/CAT
--	-----	------	--------	-------	----	----	-----	---------

	Penedès	Penedès				Metropolit.		
2005	93.408	79.967	127.928	105.376	406.679	4.770.180	6.995.442	5,81%
2004	89.444	73.665	122.229	101.748	387.086	4.673.000	6.813.319	5,68%
2003	86.306	69.083	117.436	98.581	371.406	4.618.257	6.704.146	5,53%
2002	82.678	64.612	111.816	95.103	354.209	4.482.623	6.506.440	5,44%
2001	79.912	60.369	107.147	92.263	339.691	4.390.413	6.361.365	5,33%
2000	77.622	56.843	103.467	89.876	327.808	4.328.447	6.261.999	5,23%
1999	76.018	53.436	99.779	88.637	317.870	4.301.721	6.208.817	5,11%
1998	74.566	50.597	96.032	87.984	309.179	4.263.849	6.148.000	5,03%
1981	64.894	29.722	69.084	78.201	241.901	4.238.000	5.956.000	4,06%
	+44%	+169%	+85%	+35%	+68%	13%	17%	

TAXA D'IMMIGRACIÓ INTERNA PER 1000 HABITANTS

	Alt Penedès	Baix Penedès	Garraf	Anoia	VP	À. Metr.	CAT
2003	67,20	118,50	71,90	67,20		42,60	45,80
1990	25,30	54,10	35,20	23,40		18,40	20,10

Fins a on podem créixer?

Cada unitat geogràfica té unes capacitats de població màxima i mínima molt difícil de definir amb criteris exactes. Quant pot créixer el Penedès si es vol mantenir i fer avançar en un sentit connatural i equilibrat la dedicació bàsica dels seus habitants? El màxim és donat per la mateixa geografia i pels límits imposats quan es produeix congestió d'espai, o de gent o de qualitat ambiental. Cal establir escenaris de reequilibri o de reordenació del territori per poder evitar els fenòmens anomenats d'estrangulació: que un poble creixi de cop tres o quatre vegades en nombre d'habitants, com s'esdevé sovint. Aquí entra l'element qualitat que comentàvem en parlar del PIB. L'establiment d'una taxa de creixement equilibrat seria una de les qüestions importants a debatre si es vol tenir control del sentit que adopta el desenvolupament del territori.

Quant creixem? Càlculs estimatius

El document de síntesi de la proposta de l'avanç del Pla Director Territorial de l'Alt Penedès fa una hipòtesi de creixement i avalua les necessitats de sòl. Si es manté la dinàmica incremental dels anys 2001-2003, amb un augment mitjà del 4,14% la població quedaria doblada en 17 anys (el 2020); i augmentaria de 151.421 hab., amb un increment total del 175%, en 25 anys (el 2028). En aquest Pla s'hi destaca, com a conclusió, que en la major part dels casos en els quals no es preveu expressament una política d'extensió, el sòl classificat com a urbanitzable en el planejament vigent és suficient per a les hipòtesis establertes; és a dir, la majoria dels municipis tenen sòl classificat amb capacitat per doblar la població.

Nosaltres hem analitzat les dades de l'Institut d'Estudis de Catalunya, que fa una projecció 2015-2030 (base 2002) amb la tendència 1999-2002 (taxa mitjana anual a Catalunya del 13,6%). A partir d'aquest estudi hem considerat com a creixements més probables els pertanyents als escenaris mitjà alt i alt, els quals donen una població per a Catalunya, el 2015, de 7,7/8,1 milions d'habitants.

Les taules següents ens ofereixen dades que poden servir per a una reflexió sobre la tendència de creixement de la VP, produïda, bàsicament, per la vinguda de nous habitants.

POBLACIÓ PROJECTADA (Escenari alt/mitjà alt)

	Alt Penedès	Baix Penedès	Garraf	Anoia	VP	À. Metr.	CAT.	VP/CAT
2015	120.194	99.664	166.546	134.660	521.064	5.522.505	8.176.900	6,37%
	109.800	90.200	153.800	122.700	476.500	5.245.100	7.723.700	6,16%
2002	82.678	64.612	111.816	95.103	354.209	4.482.623	6.506.440	5,44%
	+45%/+33%	+54%/+40%	+49%/+38%	+42%/+29%	+47%/+35%	+23%/+17%	+26%/+16%	

El Baix Penedès és la comarca amb més creixement projectat de tot Catalunya (mitjana anual 2003-2015), Garraf és la segona, l'Alt Penedès és la quarta i l'Anoia es la vuitena.

POBLACIÓ PROJECTADA 2015 (Escenari alt/mitjà alt)

	2015	%
1. Àmbit metropolità	5.235.800/4.981.500	64,03%
2. Comarques gironines	773.900/ 723.800	8,18%
3. Camp de Tarragona	556.800/ 521.900	6,80%
4. Vegueria Penedès	521.100/ 476.500	6,37%
5. Comarques centrals	435.300/ 408.100	5,32%
6. Àmbit de Ponent	375.900/ 351.500	4,60%
7. Terres de l'Ebre	199.300/ 187.300	3,80%
8. Alt Pirineu i Aran	78.800/ 73.300	0,96%
CATALUNYA	8.176.900/7.723.700	100,00%

La interrelació d'unes xifres amb les altres, - a través, repetim, d'un exercici estimatiu, que caldria complementar - ens portaran a unes xifres significatives: en quina mesura s'omple el territori? En aquest sentit, fóra interessant disposar de més dades. En qualsevol cas, l'activitat agrícola que ens defineix d'una manera particular s'ha anat veient progressivament disminuïda per zones edificades i caldria establir d'una manera clara i segura les zones de sòl habitable i industrial i les que es reserven per al conjunt de factors – entre ells, els productius- que ens donen identitat. Massa sovint tot s'ha anat fent a impulsos de l'activitat inversora i de les conveniències locals.

DENSITAT DE POBLACIÓ (hab. per km2)

	Alt Penedès	Baix Penedès	Garraf	Anoia	VP	A. Metro	CAT	VP/CAT
2015	202,75	336,47	898,79	155,44	268,50	1.703,68	254,68	+5,42%
2004	150,90	248,70	587,80	117,50	199,46	1.441,80	212,20	-6,00%
1986	113,10	112,40	390,10	117,50	129,66	1.307,20	187,40	-30,80%
%	+79,26	+199,35%	+130,40%	+32,30%	+107,10%	+30,20%	+35,90	

HABITATGES INICIATS, ACABATS I EN CONSTRUCCIÓ 2004 (% variació 2003/2004).

	Iniciats	Acabats	En construcció
Alt Penedès	2.155 (26,30%)	1.180 (-3,40%)	5.168 (23,30%)
Anoia	1.852 (16,00%)	1.123 (10,90%)	4.360 (20,30%)

Baix Penedès	3.208 (-13,50%)	3.679 (48,50%)	6.056 (-7,20%)
Garraf	2.277 (-1,10%)	2.096 (-3,50%)	5.830 (3,20%)
VEGUERIA	9.492	8.078	21.414
Catalunya	96.481 (8,80%)	68.798 (3,3%)	216.960 (13,20%)

Podem observar la gran quantitat d'edificis iniciats a l'Alt Penedès i l'Anoia durant els anys 2003/2004 en comparació amb el bienni anterior, mentre que al Baix Penedès el nombre de pisos iniciats baixa fortament perquè el nombre d'habitatges acabats ha crescut espectacularment i ha esgotat molt de sòl "urbanitzable", (entès en un sentit molt ampli).

NOMBRE DE LLARS AL 2001 I PROJECCIONS PER AL 2010

	Alt Penedès	Baix Penedès	Garraf	Anoia	VP	A. Metr.o	CAT	VP/CAT
2010	31.811	26.362	48.579	37.616	144.368	1.829.746	2.620.826	
2001	28.219	23.256	40.505	32.725	124.785	1.607.373	2.315.856	
	+12,72%	+13,35%	+19,95%	+14,95%	+15,70%	+13,85%	13,15%	

Examinem, però, quin ha estat el creixement real de llars/població al 2005 i quina quantitat total de llars se n'ha esdevingut:

CREIXEMENT LLARS VP

LLARS EXISTENTS EL 2001	124.785
+ Acabades 2002	7.851
+ Acabades 2003	6.828
+ Acabades 2004	8.078
TOTAL 2004	147.542
En construcció 2005	21.414
TOTAL	168.956 llars

Multiplicant el nombre total de llars, previsiblement acabades i les que estan en construcció al 2005, 168.956 x 2,72 hab. per llar, ens dona una **població estimada, al voltant de 460.000 habitants a la VP**

El Pla Director vol encarrilar el creixement focalitzant-lo en punts determinats al voltant dels nuclis grans, però paral·lelament estableix tota una xarxa de vies de comunicació –algunes innecessàries i que no contempen el territori com una unitat de comarques-, que fan témer que es prepari una urbanització massiva, tot i que ajornada en un primer moment.

Quin seria, doncs, el marc econòmic de la Vegueria Penedès?

Podem afirmar que amb una "vegueria Penedès" seria fàcil aconseguir una millora dels nivells de benestar i de sostenibilitat -el nostre flanc deficitari-. Però això hauria de produir-se si es controlava el creixement. Altrament, si el Penedès-Garraf-Anoia quedava esquartrat i repartit en diverses vegueries, i en el cas de l'Alt Penedès passat a l'Àrea Metropolitana, el futur es presenta molt més difícil i és possible que ens aboqui a pèrdues irreparables.

Els estudis econòmics de cada una de les comarques que integren el que seria la vegueria del Penedès, diu que totes tenen una infraestructura que fa viable llur evolució com un sol territori descentralitzat i no disgregat, com seria el cas d'una vegueria pròpia.

L'observació de la taula següent fa adonar-nos que el triangle econòmic que suposen l'Alt Penedès, el Baix Penedès, el Garraf i l'Anoia, mostra una economia diversificada on la indústria i els serveis tenen un pes destacat. Cada comarca és líder en un sector diferent, que es complementa amb els altres. El tret comú d'aquests territoris es basa a mantenir la seva economia competitiva sense caure en la temptació de convertir-se en un magatzem de Barcelona amb l'edificació de grans polígons industrials i plataformes logístiques, que es mengen terrenys a les vinyes, tot anant a raure dins un esquema de ciutats dormitori. A remarcar que tots els percentatges d'ocupació per sector són superiors a la mitjana de Catalunya, llevat del sector serveis, que és deficitari.

POBLACIÓ OCUPADA DINS L'ÀMBIT DE LA VP I CATALUNYA PER ACTIVITAT PRODUCTIVA

Dades 2001	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Totals
ANOIA	900 2,1%	18.028 42,1 %	4.539 10,6 %	19.355 45,2 %	42.821
ALT PENEDEŚ	1.578 4,3 %	12.514 34,1 %	3.816 10,4 %	18.788 51,2 %	36.697
BAIX PENEDEŚ	988 3,7 %	5.742 21,5 %	4.461 16,7 %	15.493 58,0 %	26.713
GARRAF	582 1,2 %	9.899 20,4 %	6.211 12,8 %	31.832 65,6 %	48.525
PENEDEŚ	4.048 2,6%	46.183 29,8%	19.027 12,3%	85.468 55,2%	154.756
CATALUNYA	2,5%	25,2%	10,4%	62%	2.815.126

Això fa necessari que les infraestructures siguin complementàries i que emmenin a comunicar-se entre si les comarques del que seria una vegueria completa. Es tractaria d'una eina cabdal per a la incentivació de la competitivitat econòmica d'aquest triangle; més l'Anoia, que per si sola demostra una important diversificació sectorial, sobretot pel que fa a la indústria tèxtil i a la metal·lúrgia.

Atenent-nos a l'experiència de diverses zones europees veïnes entre si, l'economia de les 4 comarques que formarien la vegueria del Penedès històric demostra que una evolució conjunta com a territori descentralitzat i sobretot no dependent de la vegueria metropolitana, donaria lloc a sinèrgies (efectes incentivadors) que habitualment comporta la proximitat d'iniciatives i d'esforços. Els resultats parcials farien augmentar la suma dels resultats totals gràcies a l'efecte dòmino. Tot plegat comportaria un millor aprofitament dels recursos i una millora d'infraestructures destinades, en concret, al territori; més el consegüent augment de mobilitat, de relacions comercials, etc. I influiria positivament en el desenvolupament econòmic i social del nostre país. Considerem que d'aquesta manera s'actuari amb molta més racionalitat i eficiència.

Fèlix Simón – Josep Faura
Febrer de 2006